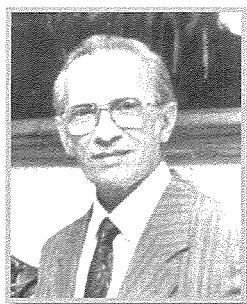

Fis-Sena 2011, Tliet Anniversarji Għal Hal Lija

minn Guido Lanfranco

Hija konswetudni li anniversarji jiġu célébrati jew imfakkra fis-snin 25, 50, 60, 75, 100 (bħal meta ngħidu ġublew tal-fidda, tad-deheb u tad-djamanti) jew kombinati flimkien b'diversi modi. Għal Hal Lija din is-sena tlieta biss għandna, kollha għandhom konnessjoni mal-knisja parrokkjali jew il-qadima jew il-ġdida.

1661 (350 sena ilu)

Giet ordnata t-tielet qanpiena għall-knisja tas-Salvatur il-qadima

Il-fundituru Antonio Guerrera ta' Messina gie mqabbar jaħdem qanpiena ta' qantar. Din swiet mitt skud u kienet it-tielet waħda għal dik il-knisja. Din ma kellhiex kampnar imma, kif gie rrappurtat fil-viżta pastorali tal-1636, kellha qanpiena waħda u nifħmu li kienet imdendla f'arkata ċkejkna livell mas-saqaf bħalma kienu bosta knejjes żgħar imxerrdin ma' Malta u Għawdex. Sadattant, wara din il-viżta, nbena kampnar kif insibu rrappurtat fil-viżta pastorali tal-1645. Dan jidher li nbena fuq fejn kien hemm il-garigor għal fuq il-bejt, u dik l-ewwel qanpiena tqiegħdet fih. Fi żmien il-Kappillan Clemente Moreo, Dun Teremo Galea minn Hal Lija ordna qanpiena ta' ħames qnatar fl-1652 li ġadimha Antonio Guerrera ta' Messina u qamet 450 skud, imħallsin il-biċċa l-kbira minn Dun Teremo stess u mill-ġbir tal-parruccani. Din kienet it-tieni qanpiena. It-tielet qanpiena kienet dik li qed infakkru, li għiet ordnata, wkoll mingħand Guerrera fl-1661. Din kienet żgħira, ta' qantar, u swiet 100 skud. B'hekk fil-kampnar issa kien hemm tliet qniepen. Iżda biż-żmien il-kampnar tnejha u baqa' biss indikazzjoni tal-bażi tiegħu.¹

Guerriera kien ġadhem ukoll żewġ qniepen għaż-Żurrieq fl-1653, waħda li jgħidulha l-antika li tintuża mal-arlogg u oħra għaċ-ċerimonji speċjali.²

Ta' interess ġeneral - nistgħu nfakkru li f'din is-sena gie Malta Mattia Preti bħala mistieden tal-gran mastru biex ipingi s-soqfa tal-knisja konventwali tal-Ordni ta' San Ģwann. Daħħlu ukoll membru 'di grazzia' tal-Ordni.

1811 (200 sena ilu)

Il-Kwadru ta' San Xmun Apostolu, kwadru li jingħad li hu xogħol ta' xi alliev ta' Mattia Preti.

imliet il-gżejjer kollha. Mhux biss, imma minn Malta xterdet ukoll lejn l-Eğġitu u lejn l-Ewropa fejn qabel ma kienx hemm bħala...

Ukoll nistgħu nfakkru li fir-raħal ġirien ta' Hal Balzan, fl-1811 reggħet bdiet tinbena l-knisja tal-Assunta (li fl-1675 ġa kienet inbniet fuq oħra tal-1574), Dun Francesco Vassallo minn Hal Balzan sar kappillan ta' Hal Kirkop, u saret viżta pastorali.

Sar il-kwadru ta' San Tumas Appostlu

Dan il-kwadru tqiegħed mal-pilastru parigġ il-pulptu fil-knisja parrokkjali. Hallsu għalihi il-ħaddiemha fil-ġebel, bħala protettur tagħhom. Meta tlesta poġġew fil-knisja antika ta' Santa Marija 'Ta' Duna' imma fis-sajf tal-1811 gie trasferit għall-knisja parrokkjali.

Ta' interess ġeneral - infakkru li f'din is-sena 1811 dehret tinfirex dik li nafuha bħala l-ħaxixa ingliża jew qarsu, pjanta salvaġġa li jaħfa kulhadd. Jgħidulha ngliża minħabba li kienet haġa ġidida fi żmien l-Ingliżi f'Malta. Din kienet ingiebet mill-Afrika t'Isfel bħala kurżitā għall-ġnien botaniku tal-Argotti fil-Furjana, u minn hemm bdiet tinfirex malajr għax ma sabitx rezistenza naturali sakemm

1861 (150 sena ilu)

Il-lanterna tal-koppla laqtitha sajjetta

Is-sajjetta għamlet il-ħsara u minħabba f'hekk il-lanterna kellha tinħatt u terġa' tinbena bi ftit modifikazzjonijiet.³

Tul iż-żminnijiet diversi knejjes intlaqtu mis-sajjetti, uħud minnhom darbiejn. Nistgħu nsemmu xi fiti minnhom: S. Marija / il-Kattidral fir-Rabat, Ghawdex (fis-seklu 17 u fl-1924); tal-Providenza, is-Siggiewi (fl-1815 u fl-1816); S. Margerita, is-Sannat (fl-1858); S. Katarina, l-Imqabba (1893); tal-Imsida (fl-1926); S. Marija Madalena, ta' Dingli Cliffs (fl-1936); il-Bidnija (fl-1954); iż-Żellieqa, Hal Ĝargħtħur (fl-1954); San Alfons, Birkirkara (fl-1959); San Girgor, tas-Sliema (fl-1971); S. Gejtanu, il-Hamrun (fl-1975 u fl-1992); San Ģakbu, Hal Luqa (fl-1979); Tal-Karmnu, il-Belt (fl-1988 u fl-2001); San Girgor, fiż-Żejtun (fl-1992); il-Mellieħa (fl-1995).⁴

Diversi nies intlaqtu mis-sajjetti, anki f'Hal Lija – skont nota fl-1636 tal-kappillan fil-Liber defunctorum, Bertu Vella minn Hal Lija miet b'sajjetta.⁵

Ta' interess f'din is-sena wkoll – għand il-ġirien Balzanin saret viżta pastorali u bdew jagħmlu labtijiet ta' San Valentino. Għand il-ġirien ta' H'Attard infakkru li kellhom viżta pastorali, fetah l-isptar Monte Carmeli fejn Karlu Darmanin għamlilhom tliet statwi, sar orgni tal-knisja ġdid, u Dun Luigi Mizzi li darba kien kappillan ta' H'Attard (mill-1835 sal-1846) miet ta' 67 sena.

Referenzi:

¹ Borg, Vincent (ed.), (1982): *Il-knisja parrokkjali ta' Hal Lija* (Malta), p.67.

² Debono, John (2005): *Art and artisans in St. John and other churches in the Maltese islands* (Malta), p.205.

³ Ferres, Achille (1866): *Descrizione storica delle chiese di Malta e Gozo* (Malta), p.445.

⁴ Lanfranco, Guido (2005): *Drawwiet u ħajja mill-istorja ta' Malta* (Malta), p.18.

⁵ Fiorini, Stanley (1994): Hal Lija, ħarsa lejn ir-rahal u niesu fiż-żminnijiet tan-nofs sa tmiem l-Ordni ta' San Ģwann, f'Fenech, Gużepp (ed.), *Hal Lija, ħarsa lejn l-imgħoddxi* (Malta), p.19.

*Il-President u l-Kumitat jixtieq
jirringrazzja lil kull min
ta l-ġħajnejna tiegħu
fix-xogħol kollu matul is-sena kemm
b'risq is-Socjetà
kif ukoll ghall-Festa tas-Salvatur*

